

RAADSINFORMATIEBRIEF

Van

college van burgemeester en wethouders

Vergadering van

9 januari 2024

Kenmerk

Z/24/065934 / D/24/131535

Portefeuillehouder

Bas Lont

Portefeuille

Energietransitie

Opsteller

Ewijk, Matty van

Onderwerp

Eerste resultaten onderzoek zonnevelden

Kennisnemen van

De eerste resultaten van het onderzoek naar de mogelijkheden van grootschalige zonnevelden in het gebied ten noorden van het spoor.

Inleiding

In 2021 heeft de gemeenteraad van Oudewater besloten hoeveel wind- en zonne-energie Oudewater wil opwekken in 2030 als bijdrage aan de Regionale Energiestrategie 1.0 van de regio U16 (D/21/007736). Dit gaat om grootschalige energieprojecten, dus om (kleine en grote) windmolens, zonnevelden en grote zonnedaken (meer dan ...). In totaal wil de raad in 2030 hiermee 19 gigawattuur (GWh) per jaar opwekken, met een maximum van 28,5 GWh per jaar. (Als blijkt dat meer dan 19 GWh opgewekt gaat worden door enkel grote windmolens en/of zonnevelden, zal dit opnieuw als voorstel aan de raad moeten worden voorgelegd.)

In het Afwegingskader duurzame energie (D/22/050582) heeft de gemeenteraad vervolgens ruimtelijke, technische en financiële voorwaarden voor wind- en zonne-energie afgesproken. De gemeenteraad heeft daarbij unaniem gekozen voor zon-op-dak, kleine windmolens (bij boerenerven) en voor zonnevelden voor de opgave vóór 2030. Voor grote windmolens heeft de raad alleen een gebied in het zuiden aangewezen om te onderzoeken voor de opgave ná 2030.

Voor grootschalige zonnevelden onderzoekt het college nu als eerste de mogelijkheden in het gebied ten noorden van het spoor. Dit is in lijn met de motie 'Ontzie polder Hekendorp' (van 15 juli 2021). Dat doet het college aan de hand van het Stappenplan dat door de gemeenteraad is vastgesteld als bijlage bij het Afwegingskader. Het vaststellen van het zoekgebied was stap 1. Dat is gebeurd bij de besluitvorming over het Afwegingskader in 2021. Stap 2 is een gebiedsproces met ontwerpend onderzoek per zone of zoekgebied.

Hiervoor heeft het college op 20 juni 2023 de 'Startnotitie Stap 2 Zonnevelden' (D/23/109964) vastgesteld voor dit gebied. Het doel van deze stap is om te bepalen of het gebied geschikt is voor een zonneveld en wat dan de beste locatie zou zijn. Daarnaast kijken we naar mogelijke aanvullende of specifiekere voorwaarden per gebied. Het college werkt toe naar een beeldkwaliteitsplan, dat we met eventuele aanvullende voorwaarden ter besluitvorming aanbieden aan de raad.

De gemeente werkt daarbij voor de procesbegeleiding samen met:

- Het programmabureau Utrecht-West, dat al langer werkt aan het bredere gebiedsproces voor Oudewater-Noord, als onafhankelijke partij om vanuit een neutrale positie de rol van gespreksbegeleider te vervullen voor het ophalen van (extra) input van bewoners en andere belanghebbenden in het gebied en de aansluiting bij het bredere gebiedsproces;
- Een landschapsarchitect voor het uitvoeren van de landschappelijke analyse om inzicht te krijgen in de maximale draagkracht (het maximale aantal hectare zonnevelden) en voor het opstellen van een beeldkwaliteitsplan;
- Energie van Utrecht (een initiatief van de energiecoöperaties in de provincie Utrecht) voor het verkennen van de mogelijkheden van lokaal eigendom en de bredere financiële participatie van bewoners.

In het proces kijken we samen met de omgeving wat er mogelijk is. We proberen indien nodig te sturen op samenwerking tussen initiatiefnemers die interesse hebben om hier een zonneveld te ontwikkelen. Daarbij vindt regelmatig overleg plaats met bewoners en belanghebbenden, op basis van het plan van aanpak voor de participatie en communicatie.

Daarnaast zijn de belangrijkste acties in deze stap:

1. Technische analyse.
2. Landschappelijke analyse.
3. Invulling van lokaal eigendom.
4. Peiling van de interesse van initiatiefnemers.

Conform de motie 'De Raad altijd betrokken bij energieopwekking' (15 juli 2021) zal het college de uitkomsten van het onderzoek in stap 2 voor zonnevelden ter goedkeuring aan de raad aanbieden. Op basis van het raadsbesluit kan het college vervolgens een besluit nemen over het openstellen van het gebied voor het proces richting vergunningverlening.

Met de eerdere raadsinformatiebrief van 20 juni 2023 heeft het college de raad geïnformeerd over de 'Startnotitie Stap 2 Zonnevelden'. Met deze raadsinformatiebrief informeert het college de raad over de eerste resultaten en de vervolgstappen van het onderzoek.

Ad 1. Technische analyse

In de technische analyse onderzoeken we wat de minimale omvang van een zonneveld moet zijn om tot een financieel haalbaar plan te kunnen komen. Dit is sterk afhankelijk van de afstand tot de dichtstbijzijnde stations van Stedin. Voor een (groot) zonneveld moet een elektriciteitskabel worden gelegd naar een station van netbeheerder Stedin in Woerden of Gouda. Hoe groter de afstand, hoe hoger de kosten en hoe groter een zonneveld dus moet zijn voor een financieel haalbaar project. Hiervoor hebben we een onafhankelijk technisch adviesbureau (Antea) een eerste doorberekening laten maken.

Deze eerste berekeningen laten zien dat richting Woerden een haalbare business case waarschijnlijk wel mogelijk is. Het zou dan moeten gaan om een zonneveld met een piekvermogen 20 MW, de maximale omvang van een aansluiting op het station in Woerden. De jaarlijkse opbrengst is dan ongeveer 16,8 GWh. Hiervoor is naar schatting 17 ha tot 20 ha aan grondoppervlakte nodig. Dit is een eerste indicatieve schatting.

Aansluiting op het (grotere) station van Stedin richting Gouda is ook mogelijk. Door de grotere afstand is realistisch gezien een zonneveld van minimaal 38ha nodig, waarschijnlijk meer. Een zonneveld aan de kant van Gouda zou daarom waarschijnlijk twee keer zo groot moeten zijn als een zonneveld aan de kant van Woerden.

Hierbij merken we nadrukkelijk op dat het in deze fase gaat om eerste globale berekeningen op basis van verschillende aannames en met de nodige onzekerheden.

Ad 2. Landschappelijke analyse

Voor de landschappelijke analyse hebben we verschillende gesprekken gevoerd met de provincie, het Hoogheemraadschap en enkele bewonersgroepen. Daarnaast is op 20 november 2023 in zaal De Overkant van De Dijketelg een bijeenkomst georganiseerd, waarvoor alle grondeigenaren en direct omwonenden in het gebied ten noorden van het spoor waren uitgenodigd.

Voor het beantwoorden van de vraag of zonnevelden in het gebied mogelijk zijn, en welke locatie dan het meest geschikt is, zijn de belangrijkste uitkomsten in dit deel van de analyse als volgt:

1. Natuur: in het westen is een deel van het gebied onderdeel van het Natuurnetwerk Nederland. Daar zijn zonnevelden vrijwel uitgesloten.

2. Weidevogels: direct daarnaast en in het midden van het gebied liggen weidevogelkerngebieden. Daarvoor gelden ook zeer strenge restricties vanuit de provincie.
3. Bodemdaling: uit overleg met het Hoogheemraadschap blijkt dat bodemdaling in het gebied geen belemmering hoeft te vormen voor de realisatie van een zonneveld. Wel is mogelijk nadere afstemming nodig. Het Hoogheemraadschap gaat in het komende jaar keuzes maken voor prioritaire gebieden om bodemdaling tegen te gaan.
4. Voorwaarden: in de gesprekken en bijeenkomsten met bewoners en belanghebbenden zijn er ten opzichte van de al in het Afwegingskader genoemde criteria geen aanvullende randvoorwaarden naar voren gekomen.

Ad 3. Invulling van lokaal eigendom

De gemeente faciliteert daarnaast het proces waarin wordt gestreefd naar minimaal vijftig procent lokaal eigendom. Dat betekent dat we ernaar streven dat minimaal vijftig procent van een zonneveld in handen is van bewoners en ondernemers uit de omgeving. Dit streven is een afspraak uit het Afwegingskader.

Naast lokaal eigendom kijken we ook naar andere mogelijkheden om bewoners en het gebied financieel mee te laten profiteren. Daarbij valt te denken aan de opzet van een omgevingsfonds, een obligatieregeling, een individuele tegemoetkoming voor omwonenden of een combinatie van deze vormen.

Dit deel van het proces wordt uitgevoerd door Energie van Utrecht. Energie van Utrecht brengt de mogelijkheden van financiële participatie van bewoners in kaart en de (mogelijke) rol die de huidige coöperaties in en rond Oudewater, Copes Kracht, Energie Oudewater en Lek & IJsselstroom, daarbij kunnen spelen.

Uit de eerste verkennende gesprekken blijkt de bereidheid van deze drie coöperaties om een rol te spelen bij het invulling van het lokaal eigendom, met een streven van 100% lokaal eigendom als inzet. Een belangrijke kanttekening daarbij is wel dat de eerste twee genoemde (lokale) coöperaties geen trekkende rol willen of kunnen spelen. De manier waarop de rol invulling zou kunnen krijgen is dan ook nog nadrukkelijk onderwerp van gesprek.

Ad 4. Peiling van de interesse van initiatiefnemers

Uit de informele keukentafelgesprekken in het kader van het gebiedsproces Oudewater-Noord, ter voorbereiding op stap 2, was eerder al gebleken dat ontwikkelaars van zonnevelden de grondeigenaren in het gebied hebben benaderd. En dat er bij grondeigenaren ook interesse is in zonnevelden.

Ook tijdens de bijeenkomst met grondeigenaren en omwonenden in november 2023 werd duidelijk dat er vanuit grondeigenaren in het noordoostelijke deel van het gebied) interesse is om ruimte te maken voor de realisatie van een zonneveld.

Overige ontwikkelingen: netcongestie en zonneladder

Het noordelijke deel van Oudewater is aangesloten op het elektriciteitsnetwerk van Zuid-Holland. Daar is geen netcongestie voor levering aan het net, zodat opwek van elektriciteit met een zonneveld daar nog steeds mogelijk is. Wel is de beschikbare capaciteit voor nieuwe aansluitingen op het station in Woerden een aandachtspunt. Het is niet de verwachting op dit moment, maar mogelijke nieuwe aanvragen van initiatiefnemers voor zonnevelden in andere gemeenten zouden ertoe kunnen leiden dat het station zijn maximale capaciteit bereikt. Hierover zal dan mogelijk bestuurlijke afstemming moeten plaatsvinden met andere gemeenten.

Een andere recente ontwikkeling is de brief van het kabinet aan de Tweede Kamer over de 'Aangescherpte voorkeursvolgorde zon'. Over de juridische verankering van de nieuwe zonneladder zijn landelijk afspraken gemaakt tussen het Rijk, Interprovinciaal Overleg (IPO), Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), Unie van Waterschappen (UvW) en Netbeheer Nederland (NBNL).

De afspraak is dat in januari 2024 bekeken wordt of de provinciale verordeningen voldoen aan de gemaakte afspraken. Indien nodig volgt aanpassing van de verordening om deze in lijn te brengen met de nieuwe zonneladder. Hierbij blijven de klimaatdoelstellingen voor 2030 en 2050 overeind. Het waarmaken van het RES-bod blijft daarom onveranderd met de aanscherping van de voorkeursvolgorde zon.

De provincie Utrecht zal, voor zover dit vraagt om aanpassingen, deze nieuwe richtlijn meenemen bij de eerstvolgende wijziging van de Omgevingsverordening, die in 2025 in werking treedt. In een memo aan de Commissie Milieu en Mobiliteit van Provinciale Staten geeft het College van Gedeputeerde Staten aan dat in lijn met de eerdere afspraken de plannen voor zowel zon als wind medio 2024 voldoende geconcretiseerd moeten zijn door de Utrechts gemeenten. Hierdoor staat een eventuele wijziging van de verordening het halen van de RES-boden niet in de weg.

Kernboodschap

Met de eerdere raadsinformatiebrief van 20 juni 2023 heeft het college de raad geïnformeerd over de 'Startnotitie Stap 2 Zonnevelden'. Het doel van deze stap is om te bepalen of het gebied geschikt is voor een zonneveld en wat dan de beste locatie zou zijn. Daarnaast kijken we naar mogelijke aanvullende of specifiekere voorwaarden per gebied.

Voorlopige conclusies

Tot nu toe levert het onderzoek in Stap 2 de volgende resultaten op:

- Uit de technische en landschappelijke analyse blijkt dat een zonneveld het meest kansrijk is in het noordoostelijke deel van het gebied.
- Gegeven de afstand tot het station van Stedin in Woerden is voor een grootschalig zonneveld in Oudewater waarschijnlijk een vermogen van 20 MW nodig voor een haalbaar project. De geschatte jaarlijkse opbrengst van 16,8 GWh blijft onder de door de raad vastgelegde grens van 19 GWh van opwek door grootschalig zon of wind (waarvoor een nieuw raadsbesluit over de bijdrage aan de RES noodzakelijk is).
- Er zijn geen nieuwe randvoorwaarden naar voren gekomen ten opzichte van de reeds genoemde criteria in het Afwegingskader.
- In lijn met de motie 'Scoren op bodemdaling en zichtbaarheid' (ook van 15 juli 2021) blijven bodemdaling en zichtbaarheid belangrijke aandachtspunten voor het vervolg.
- In het tweede deel van het ontwerpend onderzoek is de invulling van het streven naar minimaal 50% lokaal eigendom een belangrijk aandachtspunt in de gesprekken met bewoners en coöperaties.

Conform de motie 'De Raad altijd betrokken bij energieopwekking' (15 juli 2021) zal het college de uitkomsten van het onderzoek in stap 2 voor zonnevelden ter goedkeuring aan de raad aanbieden. Op basis van het raadsbesluit kan het college vervolgens een besluit nemen over het openstellen van het gebied voor het proces richting vergunningverlening.

Financiën

Nvt

Vervolg

Naar aanleiding van de motie 'De raad altijd betrokken bij energieopwekking' (ook 15 juli 2021) werken we in de komende maanden verder aan het ontwikkelen van een voorstel voor de raad.

In de komende fase sturen we daarbij samen met de omgeving meer naar concrete samenwerking, initiatieven en plannen. Een zeer belangrijk aandachtspunt blijft dat de realisatie van een zonneveld een zorgvuldig proces met de omgeving vereist, dat ook goed moet aansluiten bij wat er in het gebied leeft en bij het lopende, bredere gebiedsproces voor Oudewater-Noord.

In lijn met de in de Startnotitie beschreven aanpak voor participatie en communicatie zetten we daarom in ieder geval nog de volgende stappen in het participatieproces:

1. In januari organiseren we een bijeenkomst voor geïnteresseerde bewoners in Papekop (de dichtstbijzijnde kern) en in de rest van de gemeente. Over de datum en het programma van deze bijeenkomst is al afstemming geweest met een afvaardiging van het Comité Dorpsbelangen Papekop. Tijdens deze bijeenkomst toetsen we de technische, landschappelijke en sociale analyse en (vooral) de wensen en mogelijkheden voor de invulling van lokaal eigendom en andere manieren om bewoners en het gebied financieel mee te laten profiteren van een zonneveld.

2. Daarnaast stemmen we verder af met lokale coöperaties en comités (Duurzaam Oudewater en Dorpsbelangen Papekop), met geïnteresseerde grondeigenaren, het Hoogheemraadschap, buurgemeenten, de provincie en relevante afdelingen binnen de gemeentelijke organisatie.
3. Voorafgaand aan de besluitvorming in de gemeenteraad over het beeldkwaliteitsplan wordt het participatieproces afgesloten met het ter inzage leggen van een door het college vastgesteld ontwerp-beeldkwaliteitsplan. Voordat het voorstel ter besluitvorming in het college komt, geven we bewoners nog de mogelijkheid om feedback te geven.

De verwachting is dat we het onderzoek in Stap 2 binnen enkele maanden kunnen afronden en dan (rekening houdend met de wettelijke termijnen voor inspraak) in het voorjaar een voorstel voor een beeldkwaliteitsplan ter besluitvorming kunnen voorleggen aan de raad.

Daarnaast is het de bedoeling dat er afspraken worden gemaakt over lokaal eigendom en/of andere vormen van financiële participatie en manieren waarop bewoners en het gebied financieel kunnen profiteren. De gemaakte afspraken moeten worden vastgelegd in een omgevingsovereenkomst. Deze omgevingsovereenkomst wordt afgesloten tussen alle betrokken partijen bij het initiatief, inclusief grondeigenaren en vertegenwoordigers uit het gebied.

Bijlagen
